

Kasım-Aralık 1965

Sayı 29-30

YURDUN

Bu sayıda :

- Durum
- Demirel hükümeti nedir?
- Ana dâvalarımız ve partilerin görüşleri
- Likat-İş grevi
- İşçilerimizin ortak yatırımı
- Siyasi mizah: Güler misin, ağlar mısın?
- Hikâye: Yemin
- Şiir köşesi
- Okuyucu mektupları

SESİ

Aylık dergi

POLİTİKA

EKONOMİ

KÜLTÜR

TÜSTAV

İmdat, soyuluyoruz:

Sayın Cumhurbaşkanı Gürsel! Resmî sektör elinde bulunan çimento aslında birkaç kişinin tekelledir. Çimentonun torbasını 7,5 liradan kapatanlar, bunu 13-15 lira arasında satıyorlar. Bu küçük karaborsacıları, hırsızları kim koruyor? Gazeteler çok yazdılar, fakat alıran yok. Başbakan Ürgüplü de giderayak «çimento karaborsası yoktur» deyip çıktı işin içinden. Ama var. Uyumazlarsa, gözlerini açıp da bakarlarsa, bu gerçeği göreceklerdir. Bizden, soyuluyoruz diye haykırmak. Sizden, sayın Gürsel, haykırışımıza kulak asmayanları uyandırmak. Yoksa, bunca şikâyete rağmen, bu soygunlar karşısındaki vurdumduymazlığı gören millet iyi şeyler düşünmüyor!

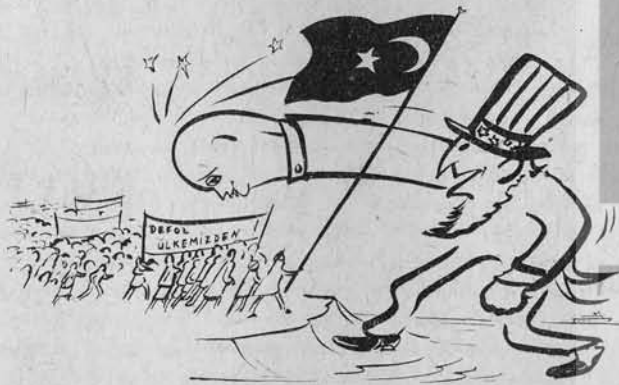
H. Türkoğlu, Ankara

Kitaplar çok pahalı:

Artık ekmek, su gibi bir ihtiyaç haline gelmiş olan kitaplar hakikaten çok pahalı! Soruyoruz: Kitapları niçin yazar, niçin basarsınız? Belirli bir fikrin okuyanlara aşılması için mi, yoksa sadece ticaret amacıyla mı? Her ne şekilde olursa olsun, hakikaten kitapların fiyatı bugünkü hayat şartlarıyla katıyen bağdaşmaz. Bu bakımdan, piyasa bir başboşluk içinde. Şöyle böyle okunacak bir kitabı elimiz titriyerek alıyoruz. Hele biraz da ilmi mahiyette v. s. gibi olursa, sadece vitrinlerde yüzüne bakmakla yetinmiyoruz.

Bunun önüne geçilmeli, herkesin de bolca kitap okuması temin edilmeli. Aydınlarımızdan ve devlet adamlarımızdan bunu bekliyoruz.

Hüseyin Yılmaz, Devlet Demiryolları - Malatya

Sam Amca'nın demir-eli!

GENEL SEÇİMLER VE SONRASI

10 Ekimde yapılan genel seçimlerde en çok oy elde etmesini beceren AP yöneticileri, uzun çekişme ve pazarlıklardan sonra hükümetlerini kurdular. AP hükümetinde tanınmamış isimler olmakla beraber, bilinmiş, denenmiş, hattâ baskı ve soygun yönünde ipliği pazara çıkmış politikacılar vardır: Başta Demirel. Topaloğlu, Mehmet Turgut, Ali Naili Erdem, Çağlıyangil, Faruk Sükan, İhsan Gürsan, Cihat Bilgehan gibi... Bu şahıslar hükümette kilit noktalarını tutuyor ve yeni hükümetin genel politikasına yön veriyorlar. Demirelin Başbakan olarak sağa sola yağdırdığı demecilerinde, «kardeşlikten», «ahenkli çalışmadan» bahseden dilbazlıkları, iktidara yeni gelenlerin her zaman kullandıkları bir taktik, bir duman perdesinden başka bir şey değildir. Çünkü Demirel ve arkadaşlarını tanıyoruz artık. Onları seçim kampanyasında program olarak ortaya attıkları fikirlerden, Anayasa ve demokratik düzene karşı fikirlerinden tanıyoruz. AP Başkanı Demirel, seçim kampanyası sırasında Bursa, Konya ve İstanbul konuşmalarında açık olarak şu fikirleri savundu: Sol akımlar ezilecek. Toprak reformu yapılmıyacak. Çok kazanan, milyonlar vuran az vergi verecek. Vergi yükü zaten ezilmekte olan emekçi yığınlarının omuzlarına bindirilecek. Atatürkçü dış politika tamamen bir tarafa bırakılacak. Amerikaya tam bir peyk olunacak. Daha fazla yabancı sermaye getirmek için gereken bütün kapitülasyonlar verilecek...

Şüphe yok ki, Demirel ve arkadaşlarının savunduğu bütün bu fikirler baştan sonuna kadar Anayasaya aykırıdır; Anayasanın öngördüğü, hürriyet, bağımsızlık, reformlar ve sosyal adalet ilkelerine taban tabana zıttır. Demirel ve arkadaşlarının seçim kampanyasındaki tutumlarına, bir de kampanya sırasında bol bol Amerikan parası kullanmış olmalarını eklemek gerek. Aydın eski mebuslarından Orhan Apaydın, Amerikan Mobil Şirketinin, AP yöneticilerine seçim kampanyasında kullanılmak üzere 50 milyon lira verdiğini açıkladı. Apaydın, elinde bunu ispatlayan deliller mevcut olduğunu ve bunları Anayasa Mahkemesine teslim edip, AP'ye verilen oyların iptalini isteyeceğini söyledi. CHP İstanbul mebuslarında Reşit Ülker, Meclis Başkanlığına bir önerge vererek, seçim kampanyasında kullanılan paraların kaynağını araştırmak üzere Mecliste beş kişilik bir komisyon kurulmasını istedi. CHP Genel Sekreter Yardımcısı Suphi Baykam ve CHP ileri gelenlerinden Turhan Feyzioğlu, Gazeteci Refik Erduran ve daha başkaları, AP yöneticilerinin seçim kampanyasında hesapsız kitapsız para harcadıklarını halk efkârına ilân ettiler. Türkiye'deki Amerikan gizli servislerinin, Merkez Bankamızda Amerikan hükümetinin emrinde bulunan karşılıklı yardım fonundan AP yöneticilerine 250 milyon lira verdiklerini yine gazetelerimiz açıkladı. Demirel ve arkadaşları, bu paraları ağa, şeyh, aracı gibileri yemlemeğe, derebeylik düzeninin baskı mekanizmasını kendi yararlarına işletmeye harcadılar. Bu paralar propaganda afişi oldu. Köy köy dolaşan yalan ve iftira makinesi

oldu; broşür oldu, gazete ve gazeteci oldu, kitap oldu. Velhâsıl, halk efkârını aldatacak binbir türlü kılığa girdi. Bu paraların aslan payı şüphesiz Demirel ve arkadaşlarının cebinde kaldı.

Amerikalıların bu gayreti boşuna değildi. Onlar için kazın geleceği yerden tavuğu eisirgememek lâzımdı. Türkiye gibi askeri stratejik bakımdan önemli bir memleketi elde tutacak, sürüm pazarı olarak kullanacak, yerüstü ve yeraltı zenginliklerine daha da rahatça konacaklardı. Netekim, seçim sonuçlarını öğrenir öğrenmez, Amerikan radyo-televizyon merkezlerinin, Niyork Tayms, Niyork Herald Tribün, Washington Post gibi tekellere bağlı basın ve bizzat Amerika Cumhurbaşkanı Conson'un etkelerini zil çaldı. Bu olay da Demirelcilerle Amerikan sermayecilerinin ve politikacılarının başını yeter derecede göstermektedir.

Biz, Demirel ve arkadaşlarını, dördüncü koalisyon hükümetindeki 8 aylık politik faaliyetlerinden de tanıyoruz. Kozlu'da, 60 kuruş bir zam isteğiyle grev hakkını kullanan madencilerimizi kurşunlatan, Demirel-Çağlıyangil-Erdem üçgeni değil miydi? Aynı şeyi Çanakkaledeki Çan grevinde denemek isteyenler yine bunlar değil miydi? Ege, Karadeniz tütüncülerini Amerikan Tabako şirketine soyduran Tekel Bakanı Topaloğlu değil miydi? Mehmet Turgut, Enerji Bakanı olarak, öz be öz milli bir teşebbüs olan TPAO'ya karşı ve Amerikan-İngiliz petrol şirketleri yararına cephe almamış mıydı? Demirel ve arkadaşları toprak reformu tasarınsın Meclisten geçmesini engellememişler miydi? Aynı şeyi Petrol Kanununun bazı maddelerini değiştiren tasarıya karşı da yapmamışlar mıydı? Anayasa himayesinde olan bir partinin Akhisar ve Bursa toplantılarını faşist metotlarla komandoculara bastırmamışlar mıydı?..

Evet, biz bu yeni idareyi tanıyoruz. Hem de iyi tanıyoruz. Bugün iktidarda olan adamların geçmişlerini bildiğimizden, yarınlarını kestirmek hiç de zor olmayacaktır. Bu adamların seçim kampanyası sırasında ortaya koydukları Anayasa dışı programlarını ergeç uygulamaya kalkışacakları şüphesizdir. Halka, Anayasaya karşı ve Amerikan tekellerinin menfaatlerinden yana bir programı baskı ve terör gibi faşist metotlarına başvurmadan yürütmeye de imkân yoktur.

Bununla beraber, AP yöneticilerinin kişiliğinde faşist tehlikeyi geriletmek, Anayasa ve gelişmeye muhtaç demokratik düzenimizi kurtarmak mümkündür. Meclis içinde ve dışında, bu işi başarabilecek demokratik güçler ve akımlar vardır. Bugünkü kuvvetler dengesine bakılınca, bu akımın çekici gücünü iki parti teşkil edecektir: TIP ve CHP.

Seçim sonuçlarının en göze batan özelliği, şüphe yok ki, 'sosyalist bir parti olan ve Türkiye'nin yarınını kapitalist olmayan bir gelişme yolunda gören TIP-in 15 kişilik bir grupla Meclise girmesidir. Bu olay memleketimizdeki Anayasacı ve demokratik hareketin gelişmesi, güçlenmesi bakımından tarihi bir başarıdır. Bu partinin ilk defa genel seçimlere katıldığı, anti-emperyalist, reformcu, Atatürkçü dış politika programı ile seçim kampanyası yürüttüğü de gözönünde tutulursa, onun bu başarısının önemi daha da artar. Bu başarı, memleket halk efkârında önemli bir uyanmanın, Amerikan emperyalizmine karşı ve Atatürkçü bir politikadan yana bir gelişmenin varlığını göstermektedir. Önemi de bu bakımdandır.

CHP'ye gelince: Bu parti 134 mebusluk sağlamıştır. Bu da küçümsenecek bir sayı değildir. Bu partinin mebus sayısında bazı kayıplara uğradığı muhakkaktır. Fakat buna karşılık CHP'nin gençleştiği, dinçleştiği ve bazı aşırı gerici elemanlarından kurtulma fırsatına kavuştuğu da muhakkaktır. CHP yöneticileri iktidarda iken dinamik ve sürükleyici bir politikayla, meselâ toprak reformunu başararak, derebeyliğin kökünü kazıyamamışlardır. Bu, AP gibi azılı gerici ve sömürücü zümrelere dayanan bir akımın gelişmesine yardım etmiştir. Yassıada mahkûmlarının teker teker serbest bırakılmaları da AP-de yuvalanmış azılı gericiliği bir hayli şımartmıştır. CHP önderleri aynı zamanda kendi saflarına da bir çekidüzen verememişler, ve seçim kampanyasına alacalı bir militan kadrosu ile girmişlerdir. Meselâ Fethi Çelikbaş yabancı petrol şirketlerinin menfaatlerini savunurken, Muammer Aksoy gibi başka bir CHP-li yabancı petrol şirketlerinin devletleştirilmesi tezini savunmuştur. Partinin merkez idaresi ölçülü bir toprak reformu prensipini savunurken, yine CHP-li bir toprak ağası olan Ağanoğlu ve benzerleri toprak reformuna ve CHP merkez idaresine düş biliyorlardı. CHP-deki kökü dışarda sermayeciler ve toprak ağaları seçimlerde oylarını AP'ye verdiler. CHP oylarının eksilmesinin ve AP-deki kabarıklığın sebeplerinden biri de budur. CHP merkez idaresi ortanın solu parolasına sadık kalacağını ve bundan böyle de bu yolda yürüyeceğini halk efkârına İnönü'nün ağzından bildirmiştir. Bu politika değişmedikçe, CHP idaresi AP'ye karşı cephe almakta devam edecek demektir.

Seçimlerde büyük kayıplara uğrayan CKMP, YTP ve MP gibi partilerde, sağduyu sahibi, meselelere milli açıdan yanaşan politikacıların var olduğuna şüphe yoktur. Parlâmento dışı güçler arasında gençlik, sendikalar, halkçı aydınlar, yurtsever subaylar hiç de küçümsenmeyecek önemli bir güç temsil etmektedirler.

Bugün, mesele, AP yöneticilerinin terörüne, baskısına ve Amerikan tekellerinin politikasına karşı bütün milli güçleri seferber etmeye ve Demirelcilere karşı direnmeye sevk etmeye gelip dayanmıştır. Muhalefet cephesinin kurulması ve demokratik, reformcu, bağımsızlık hareketinin bir milli cephe politikası çerçevesi içinde savunulması günümüzün başta gelen politik zorunludur.

DEMİREL HUKUMETİ NEDİR?

AP hükümet kurdu. Nasıl bir hükümettir bu? Tarağına bak, bezini al, Demirel, vurguncu milyoner. Amerikan Koppers-Morison kumpanyasının aylıklısı. Basın enine boyuna açıkladı bu adamın kimliğini. Büyük para dalaveraları, boru, kireçtaşı işleri, Ereğli Demir-Çelik kuruluşunda Amerikan firmalarının vurgunlarını nasıl kolaylaştırdığı yazıldı, teşhir edildi. Hâlâ da ediliyor... Mehmet Turgut, Sanayi Bakanı. Bu adam, ortak hükümette Enerji bakanıydı. Daha doğrusu, yurdumuzda petrol kaynaklarımızın üstüne oturan yabancı kumpanyaların savunucusu, özellikle Mobil kumpanyasının aylıklı avukatıdır... Topaloğlu, Savunma Bakanı oldu. Bu adam büyük çeltik ağalarındandır. Eskiden Genel Emniyetin başında bulunmuş. Bayaracıdır. Faşist polis başlarından biridir. Ortak hükümette Tekel Bakanıydı. Amerikan Tabako firmasıyla el altından anlaşta, milyonlarca tütüncüyü soydurdurdu. Yalnız Ege bölgesinde Tabako, Topaloğlu ve 30-40 aracı büyük tüccar 400 milyon vurdular... Bakanları birer birer sayarsak, hepsi de büyük iş çevreleriyle, yabancı kumpanyalarla, özellikle Amerikan, Batı Alman tekelleriyle şu veya bu ölçüde bağlantılıdır.

AP yöneticileri, geçen Ürgüplü hükümetinde çoğunluktaydılar. Bu ortak hükümette, Demireller Türkiyede hangi sınıf ve grupları, yerli ve yabancı hangi güçleri temsil ettiklerini yeteri kadar gösterdilerdi. İlk işleri Kozlu'da grevcileri kurşunlatmak oldu. Toprak reformu tasarısını şu kenara ittiler. Seçimlerde, ve hâlâ da, toprak dağıtımına, Anayasanın emrettiği reformlara karşı olduklarını söylediler, söylüyorlar. Dış politikada, Demirel Amerikanın politika zincirine bağlıdır, ve böyle de kalacağını gazetelerle, radyolarla tekrarlamıştır.

Bu hükümetin politik niteliğini, kimin hükümeti olduğunu bu sıraladığımız olaylar yeteri kadar gösteriyor. Bu seçimlere Amerikalılar doğrudan doğruya karıştılar. Amerikan konsoloslari, Ankaradaki Amerikan misyonlarının özel görevlileri, seçim kampanyasında AP-nin il ve ilçe başkanlarıyla beraber toplantılar, geziler yaptılar. Amerikan Haberler Servisi, kamyonlarla, uçaklarla Anadoluya yüzbinlerce büroşür, gazete dağıttı. AP-nin propaganda işlerini, doğrudan doğruya, İstanbul'da, Ahırkapı'da, eski DP-li Köprülü'nün köşkünde karargâh kuran Amerikan «araştırma merkezi» çekip çevirdi.

AP yöneticileri, tam Amerikan hovardalığıyla, seçimlerde su gibi para harcadılar. Bu paraların kaynakları gizlenemedi. Amerikan Elçiliği, Merkez Bankasındaki karşılık paralardan 250 milyon lira serbest bıraktı, Demirellerin emrine verdi. Mobil Kumpanyası 50 milyon lira ayırdı bu seçimlerde AP-ye. Eski Aydın Milletvekili Orhan Apaydın belegeleriyle bu olayı ortaya çıkardı; Anayasa Mahkemesine başvurdu; seçimlere hile katan, Anayasayı çiğneyen AP-nin aldığı «oyların» geçersiz sayılmasını istedi.

AP-ye seçimlerde büyük zenginler, büyük mütaahhitler, büyük tüccarlar, büyük ağalar, Taşkent gibi bankerler, Koç ve Ömer Ağa gibi Amerikan, Batı Alman iş

çevreleriyle bağlı mültimilyonerler de yardım ettiler. Taşkent çıktı, İzmirde zenginleri «birliğe» davet etti. Yeri gelmişken belirtelim ki, seçimlerde Amerikan sömürgecilerinin ve yerli zenginlerin politika piyasasına döktükleri bu yüz milyonlarca liranın arslan payı AP kodamanlarının ceplerine inmiştir. Demirel-Sükan-Topaloğlu-Turgut kumpanyası hem oy, hem milyon vurgunu yaptılar.

Demirel hükümeti, kökleri dışarda, en gerici çevrelerin, yabancı sermayelerin, kumpanyaların, özellikle Amerikan tekelleriyle sarmışmış kompradorların ve büyük toprak ağalarının hükümetidir. Bu hükümet, açıktan açığa Amerikan emperyalist çevrelerine dayanıyor. Bu hükümet, hiçbir bakımdan ulusal değildir. Anayasaya karşı, halka karşı, Atatürk ilkelerine karşıdır. Bu hükümet, memlekette en gerici güçlerin, en büyük zenginlerin ve ağaların çıplak diktatorasını, asıkların, düşüklerin polis diktatorasını kurmak istiyor. Davranışları, tuttuğu yol, programı, kadrosu hepsi bu yönde ayarlanmıştır.

Demirel, hem seçimler sırasında, hem ondan sonra, ilerici akımlara karşı sert davranacaklarını defalarca tekrarladı. Bu yönde hazırlıklara başlamıştır bile. Demireller, ilk iş olarak, devlet mekanizmasında en önemli kilit yerlerini tutmak programlarını uyguluyorlar. İşlerine gelmeyen savcılar, valileri, memurları, yargıçları yerlerinden uzaklaştırıyorlar. Daha doğrusu, «temizlik» yapıyorlar. Bu «temizliği» polis kadrolarında, ordu kadrolarında da uyguluyacaklarını gösteren alâmetler belirmiştir. Demirel'in, «ordu, öğrenci, öğretmen politikasının dışında kalacaktır» sözleri de bunu perçinliyor. Bu hükümet, yurtsever subaylara, Atatürkçü komutanlara dış biliyor. İlerici, ulusçu gençliğe karşıdır. İşçi hareketlerine, bağımsız sendikalara olumolması karşıdır. İşte Nuri Beşer gibi ordu ve işçi düşmanlarını sendikaların başına yeniden musallat etmek, bu Amerikan ajanlarının eliyle sendika hareketlerinin başını tutmak istiyorlar. Demireller hükümeti, işçi, köylü, esnaf ve milli sanayici düşmanıdır. Hükümetin programı, tutumu, politik rotası böyle çizilmiştir. Bu hükümeti ve programını en çok beğenen, Amerika Cumhurbaşkanı Conson ve Batı Almanyanın emperyalist çevreleri olmuştur. Ankaradaki Amerika ve Batı Alman Elçileri, her türlü diplomasi «inceliklerini» unutarak, seçimlerden sonra, Demirellerin arkalarını sıvazladılar, açıktan açığa «arkanızdayız» dediler. Görülüyor ki, Demirel hükümeti, düşükler ve asıklar hükümetinden daha çok kökü dışarda ve Amerikan emperyalistlerinin dikatsına daha çok bağlı bir hükümettir. Demirellerin, AP yöneticilerinin, memlekette demokratik güçlere karşı böylesine dikta yönetimine yol tutmaları bundandır. Yeryüzünde gericiğin jandarması Amerikan emperyalizmi faşizmin temelidir. Türkiyede komprador, kökleri dışarda çevreler, büyük burjuvazi ve toprak ağaları, ağalıklarını böyle bir diktatorayla sürdürmek çabasında dırlar.

Halkımızın ezici çoğunluğunun istemleriyle, demokratik gelişme ile, ulusal bağımsızlıkla, Anayasayla böylesine karşıkarşıya gelen bir hükümeti millet tanıyamaz. Böylesine milli bağımsızlık düşmanı, demokrasi, barış ve ileri güçler düşmanı bir hükümete karşı halkın direnme hakkı Anayasaya geçmiştir. Halk, bu hakkını, ancak bütün örgütler, Anayasacı güçler, bütün yurtsever partiler, bütün Atatürkçüler ele verilerse, Meclis içinde ve dışında dayanışma gösterilerse, başarıyla kullanabilir.

Yani AP diktasına karşı olan bütün güçler ve örgütler, partiler Demokratik Ulusal Cephe'de birlik olmalıdırlar. Günün geri atılmaz ulusal baş konusu budur. Bu dâvayı çözmek ulusal borçtur. Kalkınmanın, ulusal bağımsızlığın, demokratik gelişmenin, barışın, insanca yaşamamızın sihirsiz anahtarı budur.

M. Derince

ANA DÂVALARIMIZ ve PARTİLERİN GÖRÜŞLERİ

Partilerin başlıca ana dâvalarımızdaki program görüş ve tutumlarını, özellikle seçim kampanyasında en yetkili sözcülerinin demeçleri ve konuşmaları daha büyük bir açıklıkla ortaya koydu.

Biz bu demeç ve konuşmalardan özetle alacağımız parçalarla, bu yazımızda, ana dâvalarımız hakkında sadece AP ile TIP-in görüşlerini yansıtmaya çalışacağız.

Ulusal bağımsızlık ve dış politika:

AP-nin görüşü: «Türkiyemizi bağımsız hale getirmek hususundaki çabalar kasıtlı ve plânlıdır. AP Türkiyenin Nato'dan ayrılması yolundaki fikir ve propagandalara kesinlikle karşıdır. Biz siyasi, iktisadi, askeri, kültürel ve sosyal alanlarda Amerikayla işbirliğini daha da artırma ve derinleştirmenin milli menfaatlerimiz bakımından hayati bir ihtiyaç olduğuna kana bulunuyoruz. Nato ve Sento gibi anlaşmalar daima sadık kalmak dış politikamızın hedefleridir. Amerikasız olamayız...»

TIP-in görüşü: «18 yıldır izlenen ve bizi adım adım Amerikanın bir uydusu haline getiren tâviz karşılığı yardım koparma politikası, kesinlikle reddedilmelidir. Bizim dış politikamız anti-empyalist, yalnız milli menfaatlerimizi gözönünde tutan barışçı bir politika olacaktır. Nato-Sento anlaşmalarının ve Amerikayla imzalanmış ikili anlaşmaların egemenlik haklarımızın çiğnenmesine yol açtığı bugün artık herkesçe bilinmektedir. Özellikle Amerikayla imzalanmış ikili anlaşmalarla yargı hakkımızdan fedakârlık kabul edilmiştir; gümrük muafiyeti tanınmıştır; topraklarımız varlığını tehdit eden Amerikan askeri üsleriyle donatılmıştır; 21 tümen askerimiz Nato emrine verilmiştir... Gizli-açık bütün ikili anlaşmalar yeniden gözden geçirilmeli, milli bağımsızlık ve menfaatlerimizle bağdaşmayanlar kaldırılmalıdır... Komşu dev-

letlerle iyi ilişkiler kurmak gerektir. Ve bu yolda atılan adımları TIP memnuniyetle karşılar. TIP özellikle kurtuluş savaşını yapmış ve yapmakta olan ülkelerle ilişkiler kurulmasını ve geliştirilmesini dış politikamızın temellerinden sayar. Amerika da dahil, büyüklü küçüklü bütün devletlerle ilişkilerin tam bağımsızlık ve egemenlik esasları üzerinde, karşılıklı saygı, eşitlik ve içişlere karışmama ilkelerine göre yeniden düzenlenmesini ve samimi dostluklar halinde gerçekleştirilmesini gerekli görüyoruz...»

Yabancı sermaye ve dış ticaret:

AP-nin görüşü: «Memleketimize daha çok yabancı sermaye çekmeye çalışacağız, ve bu hususta her kolaylığı göstereceğiz. Petrol konusunda yabancı sermaye ile işbirliğimizi sağlayan mevcut kanunda hiçbir değişikliğe lüzum görmüyoruz. Yabancı sermayeye kanunla verileni geri almak gasp olur. Petrolü millileştirmenin karşısındayız...»

Dış ticarete gelince, AP bu kolun devletleştirilmesine şiddetle karşıdır. Dış ticaretimizin devletleştirilmesini asla düşünmüyoruz. Dış ticaret alanında, yani ithalât ve ihracat alanında, devletin yılda 3-4 milyar lira zarar ettiği söyleniyor. Biz vergi ve döviz kaçakçılıklarından doğduğu iddia edilen bu zararın giderilmesi için özel teşebbüsün kısıtlanmasına taraftar değiliz. Devletçilik, bize göre, şahsi teşebbüsün bittiği yerde başlamalıdır. Yabancı sermaye teşvik edilmeli, her türlü kolaylık gösterilebilir.»

TIP-in görüşü: «Memleket için en önemli bir mesele de, dış ticaretin halkımızın zararına işletilmesine son vermektir. Dış ticaret, bankacılık, sigortacılık millileştirilmezse, Türkiyemiz şah damarı kesilmiş ve kanı boyuna dışarıya akan bir insan durumunda kalacaktır. Bugünkü dış ticaret sistemi ile yurdumuzda emekçilerin alın-teri yabancı sermayedarlar ve bunların yerli ortak ve aracılardan yok pahasına sömürülmektedir. İthalât, ihracat, bankacılık ve sigortacılığın belirli ellerde bulunması, yabancı ülkelere bol miktarda para ve döviz kaçırılması sonucunu vermektedir. İhracatçılar, üretimi vatandaşların kredi ve pazarlama güçlüklerini sömürerek, onların olması gereken geliri kendilerine ve dışardaki ortaklarına mal ediyorlar. TIP iktidara gelir gelmez bu soygun düzenine son verecek, yani dış ticareti, bankacılığı ve sigortacılığı millileştirecektir. Dış ticaretin millileştirilmeyen kısmı da devletin sıkı denetine tabi tutulacaktır.»

Dış yardım ve kredi konusunda ise, ulusal bağımsızlığımıza aykırı düşmemek şartıyla, dış kredi ve yardımlardan da yararlanılacaktır.»

Toprak reformu:

AP-nin görüşü: «AP, mülk sahipleri zararına bir toprak reformuna değil, mevcut düzenli işletmeleri daha da büyütme ve iyi işletme için devlet eliyle kredi, makina, malzeme ve her türlü yardımın yapılmasını öngören bir tarım reformuna taraftardır. Biz, toprakların mülk sahiplerinden alınıp da dağıtılmasına karşıyız. Devletin elinde olup da verimli şekilde işletilemeyen topraklar bazı şartlarla topraksız köylülere

verilebilir. Yurdumuzda topraksızlık da öyle büyütüldüğü kadar değildir. AP, köylerdeki bazı berduşların hatırı için mülkiyet hakkını sınırlamıyacaktır.»

TIP-in görüşü: «Köklü bir toprak reformu yapılmadan, halkın yararına tarım reformu gerçekleşemez. Anayasa uyarınca yapılacak toprak reformunda ilkönce topraksız ve az topraklı vatandaşlar topraklandırılacaktır. Topraklar köylüye parasız verilecek, ve miras hakkı tanınacaktır. Toprak reformunun bir an önce gerçekleşmesi için TIP şu tedbirlerin alınmasından yanadır:

1. Reform, bölge bölge değil, bütün memlekette yapılmalı ve reformun ne kadar süre içinde bitirebileceği kanunla tesbit edilmelidir.

2. Reformun uygulanmasına geçilinceye kadar büyük toprak sahiplerinin hileli ve danişıklı yollara başvurmalarını önlemek üzere bütün tedbirler alınmalıdır. Toprak ağalarına en fazla 500 dönüm toprak bırakılmalı, gerisi kamulaştırılıp topraksızlara verilmelidir.

TIP-e göre, Anayasanın emrettiği toprak reformu başka türlü çözülemez. Çözülebile, bunun köylüye ve memlekete hayrı olmaz. Çünkü 50 yılda tamamlanacak bir toprak reformu, reform değil, hayaldir, masaldır.»

M. Müşküllü

Likat-İş grevi kime karşıydı?

Bu grev 19 Ekim'e kadar Denizcilik Bankasına karşıydı. Hiç olmazsa öyle görünüyordu. Denizcilik Bankası toplu sözleşme hükümlerini yerine getirmiyor, yükleme-boşaltma işçilerinin haklarını tanımıyor, toplu sözleşme görüşmelerini uzattıkça uzatıyordu. Sonunda, Likat-İş Sendikası, İstanbul, İzmir ve Trabzon limanlarında çalışan 3200 işçisinin 18-19 Ekim gecesi greve başlamasını kararlaştırdı. Yani, toplu sözleşme hükümlerinin yerine getirilmesi, ücretlerin hayat pahalılığı karşısında % 35 artırılması için, Anayasanın ve kanunların tanıdığı grev hakkını kullanarak Denizcilik Bankasının karşısına dikildi. İşte o zaman koptu kıyamet...

Denizcilik Bankası zarar ediyormuş, onun için yükleme-boşaltma işçilerinin ücretlerini veremezmiş... Likat-İş ise, verebilir, vermelidir, diyor. Türk-İş, grev tamamen haklıdır, diyor ve ilk defadır ki, merkezi Londrada bulunan Milletlerarası Ulaştırma Sendikaları Federasyonu'na, grevi desteklemeleri için başvuruyor. Görünüşte işçilerin karşısında Denizcilik Bankası'ndan başkası yok gibidir. Ama, Likat-İş'in direnmesi ve kararından caymaması karşısında, hükümet birden boy gösteriyor, «Milli güvenliği sarsıcı» bahanesiyle, İzmir'de grevi erteliyor. İstanbul'da Kuruçeşme Depoları'nda da erteliyor.

Likat-İş grevi artık yalnız Denizcilik Bankası'na karşı değil. Onun arkasındaki a zamanki AP Koalisyonu hükümetine de, bu hükümetin arkasındakilere de karşı...

Erteleme kararı işçiler arasında, sendikalar içinde şiddetli bir tepki uyandırdı. Uyardırılmıyacak gibi de değildi. Denizcilik Bankası grev yüzünden güne 1 milyon lira zararı göze almış, işçilerin isteklerini kabul etmemekte diremişti. Halbuki yükleme-boşaltma işçilerinin 2 yıllık ücret artırım tutarı, grev sırasında 5-6 gün içinde Denizcilik Bankasının göze aldığı kayıpla karşılanacak kadar, yani 7 milyon lira kadardı. O halde Denizcilik Bankası bu kaybı, bir yandan zarar ettiğini ileri sürdüğü halde, nasıl göze alabiliyordu? Perde arkasındakiler böylece meydana çıkıyordu. Denizcilik Bankası, zarar da etse, işçilerin isteklerini kabul etmeyecekti. Çünkü bu, işçilerin savaşında yeni bir başarı olur, işçilerin savaş gücünü bir kat daha artırırdı.

Gerçekte, Denizcilik Bankası zarar etmiyor, zarar ettiriliyordu. Deniz ulaştırmanın, Atatürk'ün yurttan atırdığı yabancı şirketlerin tekrar eline geçmesini önleyen kabotaj hakkı, Demirel ve ortakları tarafından bir kenara atılmıştı. Yabancı deniz şirketleriyle, ve başta da Amerikan ve Batı Alman şirketleriyle yapılan anlaşmalara göre, yurdumuza gönderdikleri malları yalnız bu şirketlerin gemileri taşıyabiliyor ve dafalarca daha yüksek taşıma ücreti alıyorlardı. Denizcilik Bankası ise, daha düşük navlunla, yerli büyük tüccarın malını ucuz naklediyordu. Böylece, bir yandan yabancı sömürücüler, bir yandan yerli para ağaları, devlet kasasından, yükleme-boşaltma işçilerinin sırtından zengin ediliyor, Denizcilik Bankası ise zarara sokuluyordu. Halbuki Denizcilik Bankası bir milli müessesesidir. Yabancıların yararına ve tabii bu arada kendi çıkarlarına milli bir müesseseyi zarar ettiren kişiler, iktidar yetkilerinden faydalanarak, büyük tüccarın mallarına zarar gelmemesi için İzmir'de grevi ertelediler.

Grev yapan ve onları destekleyen işçiler, erteleme kararının arkasındaki bu yerli iktidar-yabancı çıkar ortaklığını görmekte gecikmediler. Bu sömürücüler ortaklığına karşı, hükümetin erteleme kararını protesto amacıyla binlerce işçi ve sendikacının İstanbul'da yaptığı toplantıda Türk-İş temsilcisi İsmail Topkar şöyle diyordu: «Bu erteleme, ulusal güvenliği bahane ederek, Anayasadaki temel grev hakkını çiğnemektedir. Grevlerin ertelenmesine bundan böyle susacak değiliz...» Susmadılar da. O toplantıda olsun, daha sonraki toplantılarda olsun, Likat-İş grevi ile dayanışma kamu oyuna defalarca duyuruldu. Grevi, Türk-İş'e bağlı 700 bin işçi, 50 sendika her yönden destekledi.

Beyazıt toplantısında Likat-İş İcra Komitesi üyesi Osman Aktuğ şöyle diyordu: «Denizcilik Bankası idarecileri, bu milli müessesenin parasını çiftlik ağası gibi heder

ediyor, bu müessesenin sırtından ithalâtçı ve ihracatçı firmalara milyonlar kazan-
dırıyorlar... Senin sırtından geçinenler, hükümet edenlerle, büyük tüccarla birleşe-
rek, senin haklarını vermemek için yarışa çıktılar. Hükümet kararnamesiyle grevin
ertelenmesinde de bunu görüyoruz... Olaylar gösteriyor ki, bu memlekette sermaye,
hükümet idaresini vesayeti altında tutuyor.»

Bu memlekette hüküm süren sermaye ortaklığı, Likat-İş grevini baltalamak için
her yola başvurdu. İzmir limanını greve karşı kullanmak istediler. Fakat Türk-İş İzmir
temsilcisi Asutay, üzerinde İstanbul yazılı sandıkları indirmeyeceklerini bildirdi,
indirtmedi de, Grevciler, İstanbulda Denizcilik Bankası Müdürlüğü önünde bir pro-
testo yürüyüşü yaparak, hükümetin tutumunu suçladılar, ve ellerindeki pankartları
müdürlüğün önüne bıraktılar. Pankartlarda şunlar yazılıydı: «Hani ya çileye pay-
dostu?», «Milyonlar istihlal eden vinçte 400 lira aylıkla makinist!», «Sosyal adalet
istiyoruz!», «Haklarımızı geri vermeyeceğiz!»

Likat-İş grevi, yerli-yabancı sermaye ortaklarına karşı savaşta, işçilerin birlik ve
dayanışmasının güçlü bir örneğini verdi. İşçilerin savunduğu haklar, yalnız toplu
sözleşmede kayıtlı haklar değildi. İşçiler, Anayasa haklarını, direnme haklarını
savunuyorlardı. İsmail Topkar amacı şöyle özetledi: «Amacımız, işçilerin haklarını
almak olduğu kadar, bu milli müessesenin her çarkını, artık yeter diyerek millet
yararına çevirmek ve işletmektir...»

Likat-İş grevi, işte bu ve buna benzer milli müesseselerin çarklarını, kendi çıkarları-
na çevirmekte direnen, Anayasa, kanunlar, işçi hakları, milli çıkarlar pahasına
dahî bu direnişten vazgeçmeyen yerli-yabancı sömürücüler ortaklığına karşı, işçile-
rin dayanışmasını ve savaş gücünü yankılıyan bir grev oldu.

Yaşar Üstel

Toprak reformu konusunda ATATÜRK der ki:

«... memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin
işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu bölgelerin nüfus kesafetine ve
toprak verim derecesine göre sınırlanmak lâzımdır.»

İşçilerimizin ortak yatırımı

Yurt dışındaki işçilerimizin biriktirdikleri dövizlerle yurtda ortak yatırım yapmaları
için atılan adımların memnurluk uyandırması anlaşılır bir şeydir. Bugün yurt dışında
çalışmak zorunda kalan işçilerimizin sayısı 200.000-i aşıyor. Bunların bir yılda biriktir-
dikleri para ortalama 120 milyon dolar, yani 1 milyar 200 milyon lira kadardır.
Tahminlere göre, yalnız Batı Almanya bankalarında işçilerimizin şu anda 1 milyar
250 milyon lirayı bulan birikmiş paraları var. Ve bu paranın sahibi olan 200.000 işçi-
mizin gelecek hakkında binbir endişesi, halen binbir derdi var. En başta, işsizlik
yüzünden, yurtlarını, yuvalarını, ailelerini geride bırakmış olmaları geliyor. Sonra,
yaşayabilmek için Alman patronuna boyun eğme, yabancı ortam, bambaşka gele-
nekler, dil sıkıntısı, uğranılan haksızlıklar ve daha birçok dert... Bizim işçimiz de
yurduna, yuvasına dönmek, Alman patronuna değil, kendi halkına hizmet etmek,
kendi yurdu ve milleti için çalışmak istiyor. Ama, yurduna döndüğünde işi garanti
edilmeli. Bir gün, İsviçre gibi Batı Almanya da yabancı işçi çalıştırmamaya karar
verirse, işçimiz açıkta kalmamalı. Sayıları bir-iki değil, yüzbinleri aşıyor. İşte işçileri-
miz, bu dertlerine bir dereceye kadar çare bulacak olan, biriktirdikleri dövizlerle
yurtda kendilerine iş sağlayacak yatırımlar yapılması yolundaki adımları sevinçle
karşıladılar.

Eski Çalışma Bakanı Ecevit'in vaktiyle hazırladığı raporda bu fikir ortaya atıldı.
Uzun süre, bunun gerçekleşmesi yolunda, hükümetten bir ses çıkmadı. Sonra gaze-
teler, işçi dernekleri kendileri teşebbüse geçtiler. Ankarada, ilgili bakanlıklar, ban-
kalar, Devlet Plânlama Teşkilâtı ve Odalar Birliği yetkilileriyle Batı Almanya'daki işçi
temsilcileri bir toplantı yaptılar. Alınan kararlar, daha doğrusu varılan anlaşma,
olumsuz değil. Devlet Plânlama Teşkilâtı, Maliye ve Çalışma Bakanlıkları bu konuda
hazırlık yapacaklar. Plânlama Teşkilâtı işçilere yardım edecek v.s.

Fakat bu adımlar hem yetersiz, hem de çok ağır. Bu gecikmeler yüzünden, yabancı
bankalarda, işçilerimizin seve seve yurda getirmek istedikleri milyarı aşkın döviz,
Batı Alman patronlarının milyarlarına yenilerini katarak piyasada dönüp duruyor,
yabancılar tarafından işletiliyor. İşçilerimiz ise, bu parayı kendileri için, yurdumuz
için kullanmak istiyorlar. Kendi istikballerini güven altına almayı da haklı olarak
şart koşuyorlar. Bu parayla, yabancıya el-avuç açmadan alınteriyle kazandıkları
parayla, yurdumuz yararına çalışmak, kendi fabrikalarını, işletmelerini kurmak isti-
yorlar. Fakat işçimiz, karşısında, kendisini ekme parası kazanabilmek için yurt
dışına zorlıyan bir idarenin var olduğunu da unutamaz. Onun için, bir sıra haklı
endişesi var. Yurtda, milyonlarla döviz dışarıya kaçırılan ticaret ve sanayi ağaları
hüküm sürerken, işçimiz, yurda getireceği milyarı bunlara kaptırmak istemez. Onun
için dövizlerin garanti altına alınmasını istiyor. Bu dövizlerle, işçi yararına, yurt
yararına yatırım yapmak isterken, özel teşebbüsün kâr hırsına âlet olmak istemiyor.
Özel teşebbüsün fazla sermaye ile aralarına girip, işçilerimizin yaptıkları yatırımı
bu yolla hâkim olmasını ve sonra da bu büyük yatırımı kendi çıkarına kullanmasını
istemiyor. Bunun için devletten hem yardım, hem destek, hem de garanti bekliyor.

Yurt dışındaki işçilerimizin, yatırım konusundaki bu endişelerini anlamak gerek. Ve bu endişelerin giderilmesini istiyorsak, en başta, devletin ve hükümetin, işçilerimizde güven yaratacak, fakat onları yanıltılmıyacak adımlar atmasını istemek kadar tabii bir şey olamaz. Devletin, hükümetin işçilerimizde bu güveni yaratacak adımları atmaması ise, işçilerimizin böyle samimi, yurtsever bir çabasına önem vermemek, bir yurt sorununun çözümüne yardım etmeye yanaşmamak anlamına gelebilir.

Fakat bu konuda işçilerimize düşen de, yalnızca böyle bir adımı istemekle yetinmek olamaz. Şimdiye kadar edindikleri tecrübeler de gösterdi ki, işçilerimiz biraraya gelecek, şu ya da bu şekilde bir örgüt kurarak giriştikleri işlerde, daha çabuk başarıya ulaşırlar. Hele böyle yurt yararına attıkları bir adım, böyle büyük bir iş, daha da güçle elele vermelerini, daha da iyi örgütlenmelerini ve bu isteklerinin hükümet ve devletçe gerçekleştirilmesi yolunda çaba göstermelerini gerektiriyor. Bu işde sendikalarımızın yurt dışındaki işçilerimize büyük yardımı olacağı inancı, işçiler arasında daha fazla yer etmektedir. Bunun için de sendikalarımıza, bu inancı daha da kuvvetlendirmek ve yurt yararına olacak bu işde işçilerimize yardım etmek ödevi düşmektedir.

Özdemir Ovalı

ATATÜRK devletçiliğın sınırlarını şöyle çiziyordu :

«İktisadi siyasetimizin mühim gayelerinden biri de, umumi menfaatleri doğrudan doğruya alâkadar edecek iktisadi müessese ve teşebbüsleri, mali ve fenni kudretimizin müsaadesi nispetinde devletleştirmektir. Ezcümle, topraklarımızın altında yatan maden hazinelerini az zamanda işleterek milletimizin menfaatine açmak da ancak bu usul sayesinde kabilirdir.»

Siyasi mizah:

GULER MİSİN – AĞLAR MİSİN?

Bir komprador parti arıyor

Telefonda ağlamaklı bir erkek sesi:

– Rahatsız ediyorum ama...

– Estağfurullah, buyurun.

– Önce mesleğimin ne olduğunu söylüeyim. Ama duyunca içerliyeceksiniz: Ben kompradorum.

– Nesiniz?

– Komprador, komprador bayâ! Yani yabancı sermaye yardakçısı. Emperyalist ajanı. Amerikan uşağı. Vatan haini. Halk düşmanı. Namussuz. Alçak...

– Durun hele...

– Bu işlerimi belli etmiyorum pek, mesleğimi gizliyorum tabii. Kartvizitime bakarsanız, sadece ithalâtçiyim. Hem bu kötü yola kendim sürüklenmedim. Rahmetli babamın azizliğidir bu. Birkaç yabancı firmanın mümessiliydi. O ölünce iş bana kaldı. Önceleri keyfim yerindeydi. Neci olduğumu soranlara tüccarım diyordum. Sonradan öğrendim ki kompradormuşum. Şimdi siz herhalde servetimin miktarını merak edersiniz. Onu da söylüeyim: Apartmanım da var, yazlık evim de, otomobilim de, kotram da... Ama ay sonunda ödenecek bir de yüklü bonom var. Alacaklarımı borçlulardan sökmü de bonoları nasıl ödiyeceğimi düşünmekten gözümü uyku girmiyor. Bir de Ankaradan haber bekliyorum. İşim yoluna girsin diye ona buna kesenin ağzını açtık, ama hâlâ yokuşa sürüyorlar. Sinirden deli olacağım. Apartmanım falan var ama, kanamalı ülserimle 18,5 tansiyonum da var. Daha daha neyim var, bilin bakalım...

– Neyiniz var?

– Bir oğlumla bir karım var. Oğlanı Avrupada okutuyoruz. Yazları geldikçe, otomobil altında, kotra emrinde. Yine de surat bir karış keratada... Neymiş? Babasının insanları sömürerek para kazanması ağırlına gidiyormuş züppenin. Geçen gün az daha alıyordum ayağımın altına. «Ulan,» dedim, «benim bu takma dişlerle, bu delik mideyle adam sömürecek halim mi var?» Neyse, gençtir diye düşündük, hoş gördük. Dün de uçağa bindirip defettik. Gelgelelim, anasını ne yapalım?

– Nesi var anasının?

– Kürkü var, elması var, dünyada istiyebileceği her şeyi var! Ama bu yaz oğlanla konuşa konuşa o da bozuldu. Dün hava alanından dönerken kapıştık. Sonunda ne dese beğenirsiniz? «Yalan mı, sen kompradorun domuzu değil misin?» demez mi!

Telefonda adam soluyarak sustu. Sonra güçlükle devam etti:

– Şimdi size bir teklifim var. Beni bu hayattan kurtaracak partiyi bütün imkânlarım ile destekliyeceğim. Tek şartım şu: Bu karyı da tepemden alacaklar...

İşte, duyuruyoruz, bu kompradoru da sineye çekecek, karısını da tepesinden alacak bir parti yok mu?

Bir defterden

26 Eylül 1965 – Dün gece hiç uyuyamadım. Radyodaki uğursuz ses kulağımda çınladı durdu. Tedbirli olmalıyım... Bugün erkenden kalkıp bitişikteki inşaatta çalışan işçileri uzun uzun seyrettim. Kılıklerini, tavırlarını inceledim, konuşmalarına kulak verdim... Onların kılığına girmek ve onlar gibi konuşmak kolay olmayacak ama, çalışsam beceririm gibime geliyor.

Bankadan dekont geldi. Şişli'deki apartmanın bütün kiracıları paraları yatırmışlar.

27 Eylül 1965 – Allah kahretsin bu herifleri! Nasıl da demagoji yapıyorlar:

– İşçiler, ırgatlar, azaplar, eli nasırlı emekçiler! Mutlu azınlık sizleri sömürüyor. Üstelik hor görüyor. Hastane kapılarında kovuluyorsunuz... falan filân.

Lâf bunlar! İşte ben mutlu azınlık dedikleri o kültürlü insanlardan biriyim. Kimseyi sömürdüğüm de yok. Apartmanlarımdan kira toplamaktan başka bir iş yapmıyorum ki, insan sömüreyim. ırgatların horlandığı da yalan. Dikkat ettim, bitişikteki inşaatın sahibi Bay Halim işçilere pekâlâ iyi davranıyor. Hastane kapısından kimsenin kovulduğuna da inanmıyorum.

Bugün bir saat çalıştım. «K» seslerini «g» gibi söylemeye alıştım bile: «Gız», «gardaş» falan diyebiliyorum. Tedbir iyi şey...

2 Ekim 1965 – Tahtakale'den münasip elbiseler, kasketler, pabuçlar falan alıp getirdim. Hepsini eskitmek için suya sokup çıkarıyorum, tozlara buluyorum. Karım bunları ne yapacağını sordu. «Bunları giyip, Akademi Balosuna ırgat kılığında gideceğim!» dedim.

4 Ekim 1965 – Kemal Satır da eli nasırlı emekçilerden bahsetmeye başlamaz mı! Deli olacağım. Bu iş kötüye gidiyor... Ama ben bu nasır meselesini şimdiye kadar nasıl da unutmuşum! Şakası yok, insanın her şeyden önce eline bakarlar... Hemen bir kazma bulup, bahçeye indim, iki saat kadar kazdım. Kollarım koptu, avuçlarımla yine yumuşacık...

5 Ekim 1965 – Sırtım, omuzlarımla, her yanımla tutulmuş. Yine de canımı dişime taktım, bütün gün kürek çektim. Sonuç fena değil: Avuçlarımla biraz su topladı.

6 Ekim 1965 – Su toplayan kabarcıkları patlattım. Avuçlarımla acısına bakmadan üç saat daha kürek çektim. Hayat kolay değil!

7 Ekim 1965 – Sabahleyin yine kürek çektim. Nasırlar kıvamına geldi. Denemeyi yarın yapacağım.

8 Ekim 1965 – Berbat bir gün geçirdim. Erkenden kılık değiştirip yandaki inşaata gittim. «Merhaba gardaş» diye Bay Halim'e elimi uzattım. «Nerden kardeş oluyorum ulan ayıoğlu ayı?» demez mi! Birden, numara yapmayı unutup, «Ayı sensin bel!» dedim. Bana bir tekme attığını, iskeleden yuvarlandığımı hatırlıyorum.

Kendime geldiğimde, bir hastane kapısında idim. Kapıcı, «Nöbetçi doktor görmeden alamayız!» demiş. Nöbetçi doktor da ortalarda yokmuş, Beni getirenler ise bırakıp gitmişler... Nihayet, yalvar-yakar telefon ettirdim de, evden gelip aldılar beni. Birazdan konsültasyona doktorlar gelecek...

Düpedüz

ATATÜRK ve yabancı sermaye sorunu:

«Memleketimiz geniştir. Çok emek ve sermayeye ihtiyacımız vardır. Kanunlarımıza riayetkâr olmak şartıyla yabancı sermayelerine gereken teminatı vermeğe hazırız... Fakat eskisi gibi değil... Geçmişte, özellikle Tanzimat devrinden sonra, yabancı sermayesi memlekette müstesna bir mevkie malik oldu. İlmi mânasiyle diyebilirim ki, devlet ve hükümet, yabancı sermayesinin jandarmalığından başka bir şey yapmamıştır. Artık her medeni devlet gibi, millet gibi, yeni Türkiye dahi buna muvafakat edemez. Burasını esir ülkesi yaptırılmaz.»

YEMİN

Haber kötü: «Ağanın pehlivan mandasının gözünü çıkarmışlar!»

Bunu duyan koşuyor köy odasının önüne. Mandayı çekip getirmişler oraya. Hayvanın boynu sarkmış. Patlıyan gözü gerçekten iri bir domates çürüğü gibi. İçi dışına çıkmış. Çenesine doğru kirli bir oluk yapan kan da şıp şıp damlıyor yere . . .

Sonradan yetişenler soruyorlar:

«Ulen nasıl olmuş bu iş, güreşirken mi?»

Bağırarak için zaten böyle sorular bekliyen ağa,

«Güreşte olsa, yüreğim yanmaz!» diyor. «Güreşte kalağı da kırılır, kulağı da kopar, gözü de çıkar. Ama siz söyleyin şimdi, durup dururken mandamın gözünü çıkaran iti ne yapayım şimdi ben?»

«Vayyy . . .» diyorlar köylüler, «hangi itmiş bu ağa mandasının gözünü çıkaran?»

«Velinin piçi!» diye bağırıyor ağa. «Ama hele bir elim'e geçireyim piçi, boynunu keseceğim alimallah. Kesmezsem, şart olsun ki avradı boşarım!»

Ağa bu yemini üçtür tekrarlıyor. Ve üçtür emir veriyor kır bekçisine:

«Şıçtığı yere kadar kovalıyacaksın o piçi ve de tutup getireceksin bana!»

«Başüstüne ağam . . .»

«Hem o babası olacak soyhoyu da çağırın hemen!»

Köyün üfürükçüsü-tükürükçüsü, yaraya yağıra ilâç eden kocakarı, sırtmacı filân, hayvanın gözüne ne lâpası vuracaklarını düşünüyorlar, Pepe dedikleri Veli gece vakti kendi ayağıyla çıkıp geldi odaya. Ve ağa, onun önünde de yemini tazelemeden, adı üstünde Pepe Veli başladı kekelemeye:

«Bu . . . bunun ke . . . ke . . . mali bi . . . bi manda ağam. Be . . . benim de o . . . oğlan . . .»

Ve dilinin döndüğü kadar anlattı olup biteni: Manda ekine girmiş. Hayvandır, girer. Çocuklar kovalıyacak olmuşlar. Ama mandaların ağasıdır, pehlivandır üstelik, çıkmaz da çıkmaz. Velinin oğlu, ulen bu da yoksul ekinidir der, bir taş atar. O da, şeytanın işi yok, gider gözüne raslar hayvanın. Kazadır. Kazaya rızadan başka da çare yoktur. Veli, varını yoğunu satıp, zarar ziyan ödemeye razıdır. Bugünden tezi yok, bilirkışı değerini biçsin mandanın. Veli o parayı sayar, sakat hayvanı kendi ahırına çeker. Ağa da sağlam bir manda alır, vesselâm . . .

«Ya benim yemin?!» diye güreledi ağa. «Kalabalık içinde şart ettim ve de gene şart olsun ki, ben de senin piçinin boynunu kesmezsem, avradım boş düşsün!»

Veliciğin dili hepten tutulmuş gibiydi. Yalvar yakar oldu. Bir iyi düşünmeyi, aklı erenlere bir yol daha danışmayı salık veriyse de, ağanın dediği dedik. Artık ağzından yemin çıkmış. Şimdi yemini tutmasın da karısı boş mu düşsün?

Ya Veli? O ne yapsın? Saklandığı ormandan geceyarısı çıkıp gelen, anasının eteğine yapışıp sabaha kadar yaprak gibi titriyen bu yumruk kadarlık çocuğu kendi eliyle odaya götürüp de ağanın bıçağı altına mı yatırsın?

Veliye karşı onbeş yıldır ağzından onbeş sözcük çıkmamış olan karısı kestirip attı: «Sen ilkin benim boynumu kesmeden, oğlumuzu odaya götüremezsin!»

Veli köy içine çıkıp, hacısına-hocasına, heyetin aksakal ihtiyarlarına bir kere daha başvurdu: «Kitabına uydurun şu işi de, kan çıkmasın . . .» «Kan çıkmazsa, ağanın avradı bayâ boş düşer.» dediler. Veli, «Ulen, uzun etmeyin, bunun alt tarafı bir imam nikâhı, ağa zaten o avradı da mandası gibi elden düşme aldı, boş düşse de bir hülle-mülle yaparsın, nikâhlarını yine tazellersin hey imam!» diyecek oldu. Ama dilinin ucuna gelmişken yutkundu. Yangına körükle gitmedi.

Çok geçmeden, aksakallılar işi kitabına uyduracak hileyi buldular.

«Ağa,» dediler, «yemindir, bozulmaz ama, ortada bir de can var. En eyisi, Veli mandanın değerini ödesin, biz de sana çocuğu getirelim, sen de onun boynunu şöyle birez kan çıkartacak kadar çiz, sonra da kocakarılar mandanın gözüne ettikleri ilâçtan birez de çocuğun kesik yerine sürsünler, olsun bitsiin . . .»

«Günahı sizin boynunuza,» dedi ağa, «kitabına uygunsa böylesi, ben razıyım.»

Bu arbulma hilesini Veliye de anlattılar. Cık dedi Veli. Ağaya güvenmiyordu. İlle de oğlunun boynuna güvenemiyordu. Zaten armüt sapı gibi bir boynu vardı oncağızın, kör bıçağa bile dayanmazdı. Veli bu kuşkusunu aksakallılara da söyledi.

«Hadi canım» dediler, «biz varız, şöyle bi sürsün bıçağı, bir damla kan çıksın yeter . . .»

«Peki» sözcüğünü sekiz kere kekeleyerek söyleyebildi Veli. Evde karısı bayıldı. Oğlan ağladı, direndi. Amma başka çare yok. Çocuğu kurbanlık koyun gibi sırtlayıp götürdü.

Odada bütün «bilgiçler» hazırды. Oğlana, hadi ağlama, sil gözlerini, korkulacak birşey yok gibisine lâflar ettiler. Silinecek göz mü vardı yayrucukta? Kırmızı dut gibi trahomlu gözlerinin yaşı sümügüne karışıp gitmişti.

«Öp hele ağamızın elini!» dediler.

Sonra kucakladılar çocuğu, boynunu eğdirdiler.

«Hadi ağam,» dediler, «şöyle usulca . . .»

Ve kuşağından bıçağını usulca çıkaran ağa, tavuk keser gibi rahat, eli bile titremeden, çocuğun aya tüylü boynuna öyle «usulca» sürttü ki bıçağını . . .

Oğlanın çöp boynundan kopuveren başı hasıra düştü. Ama ossaat tabancasını çeken Veli, arka arkaya attığı birkaç kurşunla ağayı da serdi oracığa, «bilirkışı» heyetini de . . .

Neden sonra, gidip kendi ayağı ile teslim olduğu karakolda,

«Nettin Veli?» dediler.

İki sözcükle ve bu sefer kekelemeden cevap verdi:

«Yemine karşı yemin!»

ŞİİR KÖŞESİ

A. İhsan Sayın

Çolak Memetlerin Oyları

«Oy» derik ikimiz de

Seniğnen ben.

Hele ben.

Garasaz köyünden Çolak Memet,

Oy anam, oyl!» derim.

Bilin mi bey gardaş, Garasaz'da ben ne çekerim?

Hele boşver beni bi yol,

Bilin mi bizim halımızı?

Bizlere «gahraman gardaşlarım» dirsiniz,

Söze başlarken . . .

He ya,

Gahramanık! . . .

Biz gurtardık bu melmeketi.

«Top, tüfek var mı» diye soran mı?

Dırnağımızınan, ganımızınan,

Aha, canımızınan . . .

Dört yılda bi hatır soran da olsun

Eksik olma bey gardaş.

Emmee,

Yalan dime, heç bi şey dime bize gayn.

İç bi ayrınamızı get.

Yol dime, okul dime, su dime,

Hele «evlek, evlek toprak dağıdacağık» heç dime

Etmiyecek olduktan kelli . . .

İç bi acı gayfamızı get.

Ciplerinen, tomafillerinen

Boyunuzda gravet, elinizde çanta,

Ağzınızda çokça lâf,

Gelirsiniz köyümüze

Dört yılda bi gelirsiniz.

Boyunuzu bükerik melil melil

Diğnerik sizi.

Kemal Yücel

Bir mutlu azınlık ki

Bir mutlu azınlık ki:

Kat kat apartmanlar, hanlar

Dikmektir işi.

Gecekonularda, mağaralarda,

Toprak damlı konutlarda

Yaşayanlar ne olacak dersin,

Olursun malûm kişi.

Bir mutlu azınlık ki:

İthalât, ihracat yaparak

Ulusal gelirden milyonlar kaçırmaktır işi.

Dış ticareti millileştirelim dersin,

Olursun malûm kişi.

TÜSTAV

Bir mutlu azınlık ki:
Ortaçağ toprak düzenini
Devam ettirmektir işi.
Hani toprak reformu ne oldu dersin
Olursun malûm kişi.

Bir mutlu azınlık ki:
Halkı kendi çıkarlarına karşı
Çıkarmaktır işi.
Halkı uyandırılmı dersin,
Olursun malûm kişi.

Bir mutlu azınlık ki:
Devrimlerde rötüş yapmaktır işi.
Devrimlere sahip çıkalmı dersin,
Olursun malûm kişi.

Bir mutlu azınlık ki:
Karanlıkları sürdürmektir işi.
Karşılıklarına gerçeğin ışığıyla çıkarsın,
Olursun malûm kişi.

Sen de dersin ki:
Çin işi, Japon işi
Bunları yapan bir avuç kişi.
Kurtulamazsın kardeşim karalanmaktan
Yine de olursun malûm kişi.

TÜSTAY

BU SAYFA SİZİN

Ölüm sigortası mı bu?

Dört yıldır sigortalı işçiyim. Hasta olan karımı muayene ettirmek için Nişantaşı Sigorta Hastanesine götürdüm. Başhekim, bize, burada ancak parayla muayene olabileceğimizi söyledi ve beş lira istedi. Ben sigortalı olduğumu, hastanın da karım olduğunu söylediysem de, bizi başından savdı. Şimdi ilgililere soruyorum: Bu nasıl sigorta? Paran varsa muayene olur, belki iyileşirsin. Yoksa, ölür gidersin öyle mi?

Mustafa Safal, Bakır sokak No:140,
Şişli-İst

Gözlerimizin açılmasını istemiyorlar:

Bilinen bir gerçektir: Memleketimizde her yıl trahomdan 36.000 kişi körleşiyor. Kilis'te bir «Körler Çarşısı» bile var. Ama bu korkunç duruma rağmen, eğitimde gözlerimizin açılmasını istemiyenlerin, sağlık işinde de bu yönde gerekli çabayı göstermedikleri, körleşen gözlerin açılmasını istemedikleri besbelli. Bir örnek: İstanbul Gureba Hastanesinde yıllardır bir göz kliniği yapılıyor. Bunun doktorları da bir yıl önceden tayin edilmiş, diğer personeli de tamamlanmış. Gel gör ki, klinik bir türlü faaliyete geçemiyor. Açılmadı gitti. Sebebini merak ettim. Neymiş, bilir misiniz? Elektrik... Evet, Elektrik İdarəsi elektrik vermiyormuş. Formalite meselesi... İnsanın saçını başını yolarak ağıyası geliyor. Yüzlerce apartman büyük bir kolaylıkla elektrik alabildiği halde, bir hastaneye elektrik verilmemesi nasıl mâzur gösterilebilir? Bu ne insafsızlıktır? Üstelik bir de ağlatma-

yın trahomluları. Onların gözleri zaten içinde bir avuç kum varmış gibi cılk yara! Ama sözümüz kime? Duvara!

Etem Aktin, Vefikpaşa cad. No:70,
İstanbul

Neylesin Ali, çalsın mı?

12 yaşındaki Ali Doğan'ın babası dört-nala verem. Ali'ye, daha küçük iki kardeşine ve hasta babasına, el çamaşırını yıkayan annesi bakmaktadır. Ali de çalışıyor: Küçük bir işporta ile taraklar, aynalar, encik-boncuk satıyor. Ama Beyoğlu Belediye Zabıtası çekip almış Aliciğin işportasını... Evleri kira, babası ölüm döşeginde, kardeşleri bakımsız, annesi perişan. Peki, Alicik de üçbeş kuruş kazandığı işportasından yoksun edilirse, ne olur bu ailenin hali? Söyle, ey Belediye Zabıtası, neylesin bu Ali, çalsın mı?

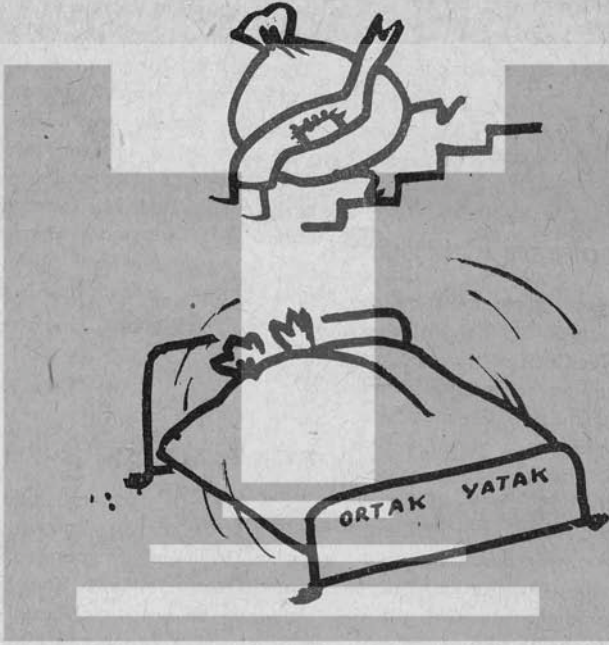
Rahmi Dumanlı, Gayrettepe No:4,
İstanbul

İmam evinden aş:

Biz, 1950-60 yılları arasında «görülen lüzum» parolası ile metazori emekliye sevk edilip, sefaletin pençesine atılmış memur ve hizmetlileriz. Yani Emekli Kanunu'nun 39-uncu maddesini ellerinde silâh olarak kullananların hışmına uğradık. Bizim haklarımızı geri verecek bir kanun teklifi bekliyoruz. Yeni hükümeti kuranlardan ve yeni Meclisten bu konuda bir kanun bekliyoruz. Dileriz ki, ümidimiz boşa çıkmasın. Dileriz ki, imam evinden de aş çıksın!

Kâzım Yaman-Kadıköy

ZOR NİKÂH

BUHRAN

PAHLILIK

İSSİZLİK

AÇLIK

Fiyatı 50 kuruş